

Mirosław Zając

Nieporaz, st. 2, gm. Alwernia, woj.
krakowskie, AZP 101-52/15

Informator Archeologiczny : badania 30, 14-15

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MICHAŁÓW,
kompleks stanowisk
„Rydno”,
gm. Wąchock, woj. kieleckie
AZP 80-66/-

- pracownie krzemieniarskie związane z cyklem mazowszańskim (kultura świderska, paleolit schyłkowy)
- ślady osadnictwa ze śladami przetwarzania hematytu związane z cyklem mazowszańskim (paleolit schyłkowy)
- ślady osadnictwa kultur leśnych (neolit)
- cmentarzysko kultury przeworskiej (okres wpływów rzymskich)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w części wschodniej stanowiska przez mgr. A. Przychodniego (PSOZ Kielce), w części zachodniej przez mgr mgr Andrzeja J. Tomaszewskiego i Elżbietę Ciepielewską (Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie). Finansowane przez PSOZ i Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie. Pierwszy sezon badań wykopaliskowych. W zachodniej partii stanowiska przebadano powierzchnię 111 m², we wschodniej – 4 ary.

Badania potwierdziły obecność bogatych pracowni krzemieniarskich w zachodniej części stanowiska, ujawnionych w trakcie dołkowań sondażowych w 1995 r. Koncentracje artefaktów były na ogół zwarte w planie (ok. 1 m średnicy), ale występowały w miększej warstwie do ponad jednego metra od spągu humusu, co można wytłumaczyć podepozycyjnym przemieszczaniem (np. korzeniaki, wykroty) produktów pozostawionych przez kamieniarzy. Poszczególne skupienia zawierały od kilkuset do 3000 okazów (głównie z krzemienia czekoladowego), w tym do kilkunastu rdzeni w różnych fazach wyzyskania, produkty ich zaprawy i eksploatacji, podkładki z płytkowatych kongrecji krzemienia bądź piaskowca, a także tłuczki (m.in. krzemienno rdzeniowy z rzadkiego, narzutowego surowca kredowego). Kilka niezbyt bogatych skupień wiązało się z niewielkimi, zagłębionymi obiektami, przesyconymi proszkiem i żwirem hematytowym. Niektóre ze znalezionych w nich rdzeni odznaczały się wypolerowaniem i idealnym wypłaszczeniem powierzchni pięć. Obiekty hematytowe były nieco rozczłonkowane w planie ale razem tworzyły regularny, kolisty układ, o średnicy zewnętrznej około 2,5 m i wewnętrznej – około 1,2 m. Wewnątrz tego układu artefakty występowały sporadycznie, natomiast od wschodu, gdzie był on otwarty, znajdowało się dwudzielne, dość rozległe ich nagromadzenie, m.in. z dużą ilością rdzeni. Całość może być pozostałością po domostwie lekkiej konstrukcji, z nieckowatymi zagłębieniami przy ścianach, wypełnionymi proszkiem hematytowym, narzędziami do jego rozdrabniania i produktami eksploatacji rdzeni. Od strony wschodniej mogło znajdować się wejście z wąskim pasażem na osi, który był wolny od artefaktów, nagromadzenie rdzeni natomiast znajdowało się po obu jego stronach. Nieco dalej na wschód, na osi wyznaczonej przez wejście i pasaż, znajdowało się zagłębione, nieckowate palenisko o niepewnym na razie związku z pozostałą częścią układu. Nieliczne narzędzia typu podomowego (drapacze, rylce, liściaki) wystąpiły w rozproszeniu, głównie między skupieniami pracownianymi i poza strefą obiektów z hematytem, co wskazuje na funkcjonalnie niezależny charakter ich depozycji, ale może też sugerować ich łączność z osadnictwem, którego pozostałością są owe skupienia i obiekty. Fragmenty ceramiki, którą wiązać można z neolitycznymi kulturami leśnymi, wystąpiły w zwartym skupieniu (większość utworzyła jedno naczynie), co dowodzi epizodyczności tego osadnictwa. W części wschodniej stanowiska, gdzie w 1995 r. natrafiono na grób kultury przeworskiej, nie odkryto innych grobów, co pozwala przypuszczać, że był on jednostkowy lub też znajdował się na skraju cmentarzyska, które zostało wyerodowane przez rzekę Kamienną. Fakt, iż znalezione tu artefakty krzemienne były bardzo nieliczne potwierdza tezę, że wschodnia strefa stanowiska była peryferią osadnictwa cyklu mazowszańskiego ze strefy zachodniej.

NIEPORAZ, st. 2,
gm. Ałwernia,
woj. krakowskie,
AZP 101-52/15

- obozowisko schyłkowopaleolityczne lub mezolityczne

Sondażowe badania wykopaliskowe w związku z budową autostrady A4, przeprowadzone w lipcu przez mgr. Mirosława Zajęca (Krakowski Zespół do Badań Autostrad). Finansowane przez Agencję Budowy i Eksploatacji Autostrad w Warszawie. Pierwszy sezon badań.

Stanowisko zostało odkryte w 1974 r. podczas badań powierzchniowych – znalezione wówczas materiały krzemienne określono jako „paleolityczne”. Badania w 1996 r. miały na celu uchwycenie zasięgu stanowiska. Wykonano 325 dołków na obszarze 875 m², w pasie przyległym do powstałej w latach 80. niewielkiej piaskowni.

Odkryto kilkadziesiąt zabytków w profilach piaskowni i w „dołkach” – wszystkie zalegały w poziomie eluwalnym gleby bielcowej. Niewielka ilość odkrytych zabytków nie pozwala na

precyzyjne określenie ich przynależności kulturowej i chronologii. Obecność elementów techniki rdzenia dwupiętowego, stosunkowo duża ilość wiórów i odłupków technicznych, a także występowanie tylko drapaczy wśród narzędzi mogą wskazywać na schyłkowopaleolityczny wiek stanowiska. Rdzenie przypominają raczej okazy znane z inwentarzy mezolitycznych.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Archeologicznym w Krakowie. Badania nie będą kontynuowane.

Petrykozy, st. 6, gm. Białaczów,
woj. piotrkowskie

patrz: wczesne średniowiecze

PODZAMCZE-Góra Birów,
st. 1, gm. Ogrodzieniec,
woj. katowickie, AZP 94-52/-

- jaskinia z osadnictwem kultury oryńskiackiej? (paleolit górny), osadnictwem kultury ceramiki sznurowej (późny neolit) oraz z osadnictwem późnośredniowiecznym (XIV-XV w.)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone w czerwcu i lipcu przez mgr. Bogusława Maryniaka przy współpracy mgr. Błażeja Muzoła (Zespół Badań Konserwatorskich, Łódź). Finansowane przez Zarząd Zespołu Jurajskich Parków Krajobrazowych woj. katowickiego w Dąbrowie Górniczej. Drugi sezon badań. Badania były kontynuacją rozpoznania nawarstwień jaskini, rozpoczętego w 1994 r., i miały na celu zakończenie jej eksploracji. W 1996 r. wyeksplorowano 2 kolejne wykopy, osiągając maksymalną głębokość nawarstwień 230 cm.

Zastosowano metodę eksploracji 5-10 -centymetrowych warstw mechanicznych, ze szczegółowym opisem eksplorowanych warstw. Prowadzono również szczegółową planografię w ramach poszczególnych poziomów oraz przesiewano osady w celu pozyskania drobnych szczątków kostnych oraz innych zabytków archeologicznych. Powierzchnia planów wyniosła 218,5 m². Wykonano również 1330 niwelacji. Pozyskano fragmenty ceramiki pradziejowej, głównie kręgu ceramiki sznurowej, 5 przedmiotów metalowych, w tym grot strzały i grot beltu z okresu średniowiecznego (grodzisko na szczycie Góry Birów), 32 przedmioty krzemienne późnopaleolityczne oraz 3981 fragmentów kości i poroży (w tym fragmenty poroży reniferów). Powyższe znaleziska potwierdziły występowanie w jaskini IV śladów osadnictwa późnośredniowiecznego, związanego z istniejącym na szczycie góry grodem z XIII-XIV w., osadnictwa późnoneolitycznego oraz paleolitycznego poziomu, zapewne oryńskiackiego. Odkryto m.in. ornamentowany nawiercanymi punktami przedmiot; wykonany na obrobionym fragmencie poroża renifera.

Badania jaskini zakończono.

Przymiłowice, st. 1, gm. Olsztyn,
woj. częstochowskie

patrz: mezolit

RADOGOSZCZ, st. 15,
gm. Międzychód,
woj. gorzowskie, AZP 47-18/7

- pracownice krzemieniarskie ze schyłkowego paleolitu
- ślady osadnictwa mezolitycznego
- ślady osadnictwa z epoki brązu
- ślady osadnictwa z okresu wpływów rzymskich
- ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Tomasza Płonkę (Katedra Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego). Finansowane przez PSOZ, Katedrę Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego i firmę AKME – Zdzisław Wiśniewski. Drugi sezon badań. Stanowisko położone jest na II i III terasie Warty. W pierwszym sezonie (1995) zbadano obszar 120 m² (wykop I/95) oraz wstępnie rozpoznano budowę geologiczną otoczenia stanowiska (szurfy geologiczne 1/95 i 2/95). W sezonie drugim (1996) założono wykop II/96 o powierzchni 60 m², zlokalizowany na północ od obszaru eksplorowanego w 1995 r., w kierunku występowania skupienia materiałów krzemienianych, uchwyconego w wykopie I/95. Kontynuowano prace nad rozpoznaniem geologii i geomorfologii otoczenia stanowiska.

Założone odkrywki (szurfy geologiczne 3/98 i 4/98) miały na celu zbadanie osadów terasy I (dennej) i ich kontaktu z nawarstwieńiami, budującymi terasę II (nadzalewową), oraz określenie składu i genezy osadów terasy nadzalewowej (II) i wyższej (III). Materiały zabytkowe (wyroby krzemienne i fragmenty ceramiki) wystąpiły w humusie gleby współczesnej oraz w jej eluwium, do głębokości 50-60 cm. Część zabytków zlokalizowana była w 17 obiektach z epoki brązu, okresu wpływów rzymskich oraz wczesnego średniowiecza, które naruszyły